

APOSTOLSKO PISMO
U OBLIKU MOTU PROPRIJA

RIMSKOG PRVOSVEĆENIKA
FRANJE

MITIS ET MISERICORS IESUS

O REFORMI KANONSKOG POSTUPKA
ZA PARNICE PROGLAŠENJA NIŠTAVOSTI ŽENIDBE
U ZAKONIKU KANONA ISTOČNIH CRKAVA

Gospodin Isus, blagi i milosrdni Sudac i Pastir naših duša, povjerio je apostolu Petru i njegovim nasljednicima vlast ključeva kako bi se u Crkvi vršilo djelo pravde i istine. Ta vrhovna i opća vlast vezivanja i otpuštanja, ovdje na zemlji, potvrđuje, podupire i naglašava vlast pastira partikularnih Crkava snagom koje oni imaju sveto pravo i pred Gospodinom dužnost suditi svojim podanicima.¹

Moj cijenjeni prethodnik, sveti papa Ivan Pavao II. je prilikom proglašenja Zakonika kanona istočnih Crkava naglasio: »I sama postojana volja rimskih prvosvećenika, već od iskona sastavljanja kanonskoga zakonika istočnih Crkava, da proglase dva zakonika, jedan za latinsku Crkvu, a drugi za istočne katoličke Crkve, sasvim očito pokazuje njihovu želju da se očuva ono što se je u Crkvi po Božjoj providnosti dogodilo, da ona, u jednom Duhu sabrana, diše kao dvojim plućima, plućima Istoka i Zapada, i da jednim srcem, koje kao da ima dvije klijetke, gori u Kristovoj ljubavi.«²

Na istome tragu sam i ja, imajući u vidu posebno crkveno i stegovno uređenje istočnih Crkava, odlučio putem posebnog motu proprija donijeti odredbe kojima se reformiraju ženidbeni postupci u Zakoniku kanona istočnih Crkava.

Kroz vjekove je Crkva po pitanju ženidbe, sve jasnije spoznajući Kristove riječi, usvojila i suštinski izložila nauk o nerazrješivosti svete ženidbene veze, razradila sustav ništavosti ženidbene privole te je sukladno tome uredila sudski postupak u toj materiji, tako da crkvena disciplina bude što dosljednija istini vjere shvaćenoj u potpunosti. Sve je to uvijek činila vodeći se vrhovnim zakonom o spasenju duša.

U tom pogledu vrlo je značajna služba biskupa, koji je prema nauku istočnih Otaca, sudac i liječnik, budući da je čovjek ranjen i pao (*peptokós*) zbog istočnoga grijeha i zbog osobnih grijeha, postao bolestan, lijekom pokore od Boga dobiva ozdravljenje i oprost i biva pomiren s Crkvom. Biskup, naime – postavljen po Duhu Svetome kao obličje Krista i na mjesto Krista (*“eis typon kai topon Christou”*) – je prije svega službenik božanskog milosrđa; pa je stoga sudska vlast povlašteno mjesto na kojemu on, primjenom načela „*oikonomia*“ i „*akribeia*“, vjernicima u potrebi donosi ozdravljujuće milosrđe Gospodinovo.

Sve što sam odredio ovim motu proprijem, učinio sam hodeći tragom svojih prethodnika, koji su htjeli da se parnice ništavosti ženidbe rješavaju sudskim, a ne administrativnim putem i to ne zato što to nameće sama narav stvari, već stoga što je istinu o svetom vezu potrebno štiti u najvećoj mogućoj mjeri: a to je upravo osigurano jamstvima sudske naravi.

U nastavku navodimo neke temeljne kriterije kojima je bio vođen rad na obnovi.

¹ Usp. Drugi vatikanski koncil, Dogm. konst. *Lumen Gentium*, br. 27.

² Ivan Pavao II., Ap. konst. *Sacri canones*, 18. listopada 1990., *Proemio*, u: AAS, 82 (1990.), str. 1037.

Prije svega činilo se primjerenim da se više ne zahtijevaju dvije jednake odluke u prilog ništavosti ženidbe kako bi stranke mogle pristupiti novoj kanonskoj ženidbi, već je dovoljna moralna sigurnost koju je prvi sudac stekao sukladno pravnim odredbama.

Uspostava suca pojedinca, ipak klerika, u prvom stupnju prepuštena je odgovornosti biskupa, koji u pastoralnom vršenju svoje sudske vlasti mora osigurati da se ne popušta bilo kakvom laksizmu.

Da bi se konačno u praksu pretočio nauk II. vatikanskog koncila u materiji od velike važnosti, naglasak je stavljen na to da je biskup u svojoj Crkvi u kojoj je postavljen za pastira i poglavara, po svojoj naravi sudac među vjernicima koji su mu povjereni. Dakle, preporučuje se da, kako u velikim tako i u malim eparhijama, isti biskup pokaže znak *obraćenja* crkvenih struktura³ te da svoju sudsku službu u ženidbenoj materiji ne prepusti u potpunosti drugim uredima kurije. Ovo neka se primjenjuje osobito u kraćem postupku koji se ustanovljuje radi rješavanja najočitijih slučajeva ništavosti ženidbe.

Osim što se ženidbeni postupak učinilo bržim, predviđen je i jedan kraći oblik postupka – pored onog na temelju isprave koji je sada na snazi – koji se primjenjuje u slučajevima u kojima je navodna ništavost ženidbe potkrijepljena osobito jasnim argumentima. Svjestan sam, dakako, da skraćeni postupak može dovesti u opasnost samo načelo nerazrješivosti ženidbe; upravo sam zato htio da u takvom postupku sudac bude sam biskup koji je snagom svoje pastoralne službe s Petrom najveći jamac katoličkog jedinstva u vjeri i disciplini.

Priziv na Mitropolitsku stolicu, kao središte crkvene pokrajine, postojano kroz stoljeća, znak je prvotnog oblika sinodalnosti u istočnim Crkvama, kojeg treba podržavati i ohrabrivati.

Sinode istočnih Crkava, koje prije svega trebaju biti potaknute apostolskom težnjom doprijeti do raspršenih vjernika, moraju posebno biti svjesne dužnosti sudjelovanja u već spomenutom *obraćenju*, i moraju apsolutno poštovati pravo biskupâ da uredi sudsku vlast unutar vlastite partikularne Crkve. Doista, ponovna uspostava blizine suca i vjernika neće uspjeti ako Sinode ne budu poticale i pomagale pojedinim biskupima u praktičnoj provedbi reforme ženidbenog postupka.

Uz spomenutu blizinu suca, Sinode, poštujući pravednu i dostojnu naknadu djelatnika sudova neka se brinu, ako je to moguće, da se osigura besplatnost postupka, kako bi Crkva, pokazavši se vjernicima kao širokogrudna majka na jednom području koje je tako tijesno povezano sa spasenjem duša, očitovala Kristovu besplatnu ljubav po kojoj smo svi spašeni.

Potrebno je ipak zadržati mogućnost priziva na redoviti sud Apostolske Stolice, odnosno na Rimsku rotu, poštujući prastaro pravno načelo, čime se jača povezanost Petrove stolice i partikularnih Crkava, ali brinući se pritom da se u provođenju ovog priziva spriječi svaka zloporaba toga prava, kako ni u kojoj mjeri spasenje duša ne bi bilo ugroženo.

Vlastiti zakon Rimske rote u najskorije će vrijeme biti prilagođen pravilima obnovljenog postupka, koliko god to bude potrebno.

Uzevši sve navedeno u obzir, odlučujem i određujem da se Naslov XXVI. Zakonika kanona istočnih Crkava, Poglavlje I., Članak I. Parnice za proglašenje ništavosti ženidbe (kann. 1357-1377), od dana 8. prosinca 2015. u cijelosti mijenja kako slijedi:

³ Usp. Franjo, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 27, u: *AAS*, 105 (2013.), str. 1031.

1.° Mjerodavno sudište i sudovi

Kan. 1357 – § 1. Svaka ženidbena parnica krštene osobe po vlastitom pravu pripada Crkvi.

§ 2. Uz obdržavanje, gdje ih ima, osobnih statuta parnice o samo građanskim učincima ženidbe, ako se prvotno vode, pripadaju građanskom sucu; ali, ako se vode uzgredno i sporedno, može ih suditi i riješiti crkveni sudac svojom vlašću.

Kan. 1358 – U parnicama o ništavosti ženidbe, koje nisu pridržane Apostolskoj Stolici, mjerodavni su: 1° sud mjesta gdje je slavljena ženidba; 2° sud mjesta gdje jedna ili obje stranke imaju prebivalište ili boravište; 3° sud mjesta gdje se stvarno treba prikupiti većina dokaza.

Kan. 1359 – § 1. U svakoj eparhiji sudac prvog stupnja u parnicama ništavosti ženidbe, koje pravom nisu izričito izuzete, jest eparhijski biskup, koji sudsku vlast može vršiti osobno ili preko drugih, prema pravnoj odredbi.

§ 2. Neka biskup osnuje za svoju eparhiju eparhijski sud za parnice ništavosti ženidbe, poštujući ovlast istoga biskupa da se pridruži drugom susjednom eparhijskom sudu ili sudu osnovanom za više eparhija.

§ 3. Parnice ništavosti ženidbe pridržane su sudskom vijeću trojice sudaca. Sudskom vijeću mora predsjedati sudac klerik, a ostali suci mogu biti i drugi vjernici.

§ 4. Biskup moderator, ukoliko nije moguće osnovati sudsko vijeće u eparhiji ili bližem sudu koji je bio izabran prema odredbi § 2, povjerava parnice sucu pojedincu kleriku, koji, gdje je to moguće, neka si uzme dva prisjednika prokušana života, stručnjaka u pravnim ili humanističkim znanostima, odobrena od biskupa za tu zadaću; istom sucu pojedincu pripadaju, osim ako ne proizlazi drugačije, dužnosti sudskoga vijeća, predsjednika ili izložitelja.

§ 5. Sud drugoga stupnja za valjanost mora uvijek biti zboran, prema odredbi prethodnog § 3.

§ 6. Sa suda prvoga stupnja priziva se na metropolitiski sud drugog stupnja, poštujući propise kann. 1064 i 1067, § 5.

2.° Pravo pobijanja ženidbe

Kan. 1360 – § 1. Sposobni su za pobijanje ženidbe: 1° ženidbeni drugovi; 2° promicatelj pravde, ako je ništavost već razglášena, a ženidba se ne može ukrijepiti ili to nije uputno.

§ 2. Ženidba koja nije bila pobijana dok je živjelo oboje ženidbenih drugova ne može se pobijati poslije njihove smrti ili smrti jednoga od njih, osim ako pitanje o valjanosti prethodi rješenju drugog spora bilo na crkvenom sudištu bilo na građanskom sudištu.

§ 3. Ako jedan ženidbeni drug umre za vrijeme trajanja parnice, neka se obdržava kan. 1199.

3.° Pokretanje i ispitivanje parnice

Kan. 1361 – Sudac, prije nego prihvati parnicu, mora biti siguran da je ženidba nepovratno propala tako da je nemoguće obnoviti bračni suživot.

Kan. 1362 – § 1. Kad zaprimi tužbu, sudski vikar, ako smatra da ima kakvog temelja, neka ju prihvati i, s odlukom priloženom na kraju tužbe, odredi da se jedna preslika priopći branitelju veze i tuženoj stranci, ako tužbu nisu potpisale obje stranke, dajući joj rok od petnaest dana da iznese svoje mišljenje o zahtjevu.

§ 2. Pošto prođe navedeni rok, nakon što je drugu stranku ponovno upozorio, ako i ukoliko to smatra prikladnim, da očituje svoje mišljenje, i zatraživši mišljenje branitelja veze, neka sudski vikar svojom odlukom odredi formulu dvojbe i odluči treba li parnica ići u redoviti postupak ili u skraćeni postupak prema odredbama kann. 1369-1373. Ova odluka neka se odmah priopći strankama i branitelju veze.

§ 3. Ako parnicu treba rješavati u redovitom postupku, sudski vikar istom odlukom određuje uspostavu sudskoga vijeća ili suca pojedinca sa dva prisjednika prema kan. 1359, § 4.

§ 4. Ako se pak odredi skraćeni postupak, sudski vikar postupa prema odredbi kan. 1371.

§ 5. Neka formula dvojbe ne traži samo da li je utvrđena ništavost ženidbe u dotičnom slučaju, nego mora također odrediti s kojeg se razloga ili s kojih se razloga pobija valjanost ženidbe.

Kan. 1363 – § 1. Branitelj veze, zaštitnici stranaka i promicatelj pravde, ako sudjeluje u postupku, imaju pravo: 1° prisustvovati ispitivanju stranaka, svjedoka i stručnjaka, uz poštovanje propisa kan. 1240; 2° pregledati sudske spise, iako još nisu objavljeni, i provjeriti isprave koje su stranke predočile.

§ 2. Stranke ne mogu sudjelovati u ispitivanju o kojem se govori u § 1, br. 1.

Kan. 1364 – § 1. U parnicama ništavosti ženidbe, sudsko priznanje i iskazi stranaka, potkrijepljeni možebitnim svjedocima o vjerodostojnosti samih stranaka, mogu imati snagu potpunog dokaza, a koje neka sudac vrednuje procijenivši sve pokazatelje i pomagala, osim ako se pridruže drugi elementi koji ih opovrgavaju.

§ 2. U istim parnicama, iskaz jednog svjedoka može dati potpun dokaz, ako se radi o službenom svjedoku koji daje izjavu o stvarima koje je vršio po službenoj dužnosti, ili ako okolnosti stvari i osoba to savjetuju.

§ 3. U parnicama o spolnoj nemoći ili o nedostatku privole zbog duševne bolesti ili poremećaja psihičke naravi neka se sudac posluži djelom jednog ili više stručnjaka, osim ako se iz okolnosti očito vidi da je to nekorisno; u ostalim parnicama neka se obdržava propis kan. 1255.

§ 4. Ako u istraživanju parnice iskrnsne veoma vjerojatna dvojba o neizvršenju ženidbe, sud može, saslušavši stranke, obustaviti parnicu o ništavosti, dopuniti istraživanje da se dobije razrješenje neizvršene sakramentalne ženidbe; zatim, neka pošalje Apostolskoj Stolici spise zajedno s molbom jednog ili oba ženidbena druga za razrješenje, i s mišljenjem suda i eparhijskog biskupa.

4.° Presuda, njezino pobijanje i izvršenje

Kan. 1365 – Presuda kojom je prvi put ženidba proglašena ništavom postaje izvršna nakon isteka rokova predviđenih u kann. 1311-1314.

Kan. 1366 – § 1. Stranka koja se smatra oštećena presudom, a isto tako i promicatelj pravde i branitelj veze, imaju pravo podnijeti ništovnu žalbu ili priziv protiv presude, prema kann. 1302-1321.

§ 2. Kad isteknu zakonom predviđeni rokovi za ulaganje i slanje priziva, te nakon što je sud višeg stupnja zaprimio sudske spise, neka se uspostavi sudsko vijeće, odredi branitelja veze i neka se upozori stranke da dadnu primjedbe u određenom roku; pošto prođe ovaj rok, sudsko vijeće, ako je očito da je priziv samo odgodan, neka potvrdi odlukom presudu prvog stupnja.

§ 3. Ako je priziv prihvaćen, treba postupati na isti način kao i u prvom stupnju, primjenjujući ono što se treba primijeniti.

§ 4. Ako se u prizivnom stupnju iznese novi razlog ništavosti ženidbe, sud ga može, kao u prvom stupnju, prihvatiti i presuditi o njemu.

Kan. 1367 – Ako je donesena izvršna presuda, može se u svako vrijeme prizvati na sud trećeg stupnja radi novog ispitivanja parnice prema odredbi kan. 1325, pošto se iznesu novi i važni dokazi ili razlozi u neprekoračivu roku od trideset dana poslije najave pobijanja.

Kan. 1368 – § 1. Pošto presuda kojom je proglašena ništavost ženidbe postane izvršna, stranke čija je ženidba proglašena ništavom mogu sklopiti novu ženidbu, osim ako to priječi zabrana koja je dodana samoj presudi ili koju je odredio mjesni hijerarh.

§ 2. Čim presuda postane izvršna, sudski vikar mora je priopćiti hijerarhu mjesta gdje je ženidba slavljena; a taj hijerarh mora se pobrinuti da se što prije u matice vjenčanih i krštenih upišu presuđena ništavost ženidbe i moguće određene zabrane.

5.° Skraćeni ženidbeni postupak pred biskupom

Kan. 1683 – Sam eparhijski biskup mjerodavan je suditi u parnicama ništavosti ženidbe u skraćenom postupku ako:

1° zahtjev podnesu oba ženidbena druga ili jedan ženidbeni drug uz suglasnost drugog;

2° okolnosti stvari i osoba, potkrijepljeni svjedočanstvima ili ispravama su takve naravi da ne zahtijevaju pomnije istraživanje ili ispitivanje te jasno ukazuju na ništavost.

Kan. 1370 – Tužba kojom se pokreće skraćeni postupak, osim onoga što se navodi u kan. 1187, mora: 1° kratko, cjelovito i jasno iznijeti činjenice na kojima se zahtjev temelji; 2° navesti dokaze koje sudac može odmah prikupiti; 3° priložiti isprave na kojima se zahtjev temelji.

Kan. 1371 – Sudski vikar istom odlukom kojom utvrđuje formulu dvojbe imenuje istražitelja i prisjednika te određuje sjednicu, koja se ima održati sukladno odredbama iz kan. 1372 u roku od trideset dana, pozivajući sve one koji na njoj trebaju sudjelovati.

Kan. 1372 – Istražitelj, ako je moguće, neka prikupi dokaze na samo jednom zasjedanju te neka odredi rok od petnaest dana za iznošenje mišljenja u prilog veze i obrana stranaka, ako ih ima.

Kan. 1373 – § 1. Po primitku spisa, eparhijski biskup pošto se savjetuje s istražiteljem i prisjednikom te razmotri primjedbe branitelja veze i, ako ih ima, obrane stranaka, ako stekne moralnu sigurnost o ništavosti ženidbe, donosi presudu. U protivnom slučaju određuje provedbu redovitog postupka.

§ 2. Cjeloviti tekst presude s obrazloženjem treba što prije priopćiti strankama.

§ 3. Protiv presude biskupa priziva se na metropolitu ili na Rimsku rotu; ako je presudu donio metropolita ili drugi eparhijski biskup koji nema poglavara ispod rimskog prvosvećenika, priziva se na biskupa kojeg je on trajno odredio, posavjetovavši se s patrijarhom ili hijerarhom o kojem se govori u kan. 175.

§ 4. Ako je očito da je priziv samo odgodan, metropolita ili biskup o kojemu se govori u § 3, ili dekan Rimske rote, takav priziv trebaju odlukom odbaciti u potpunosti; ako je pak priziv prihvaćen, parnica se treba predati na redovito razmatranje u drugome stupnju.

6.° Postupak na temelju isprave

Kan. 1374 – Kad primi zahtjev prema odredbi kan. 1362, eparhijski biskup ili sudski vikar ili postavljeni sudac, pošto izostavi pravne oblike redovitog postupka, ali pozvavši stranke i uz sudjelovanje branitelja veze, može presudom proglasiti ništavost ženidbe, ako je na temelju isprave, koja nije podložna nikakvu protivljenju ili prigovoru, posve sigurno da postoji zapreka ili da nedostaje pravom propisani oblik, samo ako je s jednakom sigurnošću očito da nije dan oprost ili da zastupnik nije imao valjana naloga.

Kan. 1375 – § 1. Protiv presude, o kojoj se govori u kan. 1374, branitelj veze, ako razborito smatra da nedostaci ili neimanje oprosta nisu sigurni, mora se prizvati na suca drugog stupnja, kojemu treba poslati spise s napisanim upozorenjem da se radi o postupku na temelju isprave.

§ 2. Stranka koja se smatra oštećenom ima pravo na priziv.

Kan. 1376 – Neka sudac drugoga stupnja, uz sudjelovanje branitelja veze i pošto sasluša stranke, odluči treba li presudu potvrditi ili da se radije postupi u parnici po redovitome pravnom putu; u tom slučaju vraća parnicu sudu prvoga stupnja.

7.° Opće odredbe

Kan. 1377 – § 1. Neka se u presudi upozore stranke na ćudoredne, dapače i na građanske obveze koje možda imaju jedna prema drugoj i prema djeci radi dužnog uzdržavanja i odgoja.

§ 2. Parnice za proglašenje ništavosti ženidbe ne mogu se voditi usmenim parničnim postupkom o kojem se govori u kann. 1343-1356.

§ 3. U ostalome s obzirom na način postupanja trebaju se primijeniti, osim ako se tome protivi narav stvari, kanoni o sudovima općenito i o redovitome parničnom suđenju, uz obdržavanje posebnih odredaba za parnice koje se tiču javnoga dobra.

Odredba kan. 1365 primjenjivat će se na presude kojima se ženidba proglašava ništavom objavljene nakon dana stupanja na snagu ovog motu proprija.

Ovom se dokumentu pridodaju pravila o načinu postupanja, koja sam smatrao neophodnim za ispravnu i savjesnu primjenu obnovljenog zakona, koji se ima brižljivo primjenjivati radi zaštite dobra vjernika.

Nalažem da ono što sam odredio ovim motu proprijem bude valjano i učinkovito unatoč svakoj protivnoj odredbi, pa makar ona bila vrijedna posebnog spomena.

Povjeravam s pouzdanjem zagovoru slavne i blagoslovljene Djevice Marije, koju ispravno i istinito nazivamo „Theotokos“, Nebeske majke opće Crkve, te svetih apostola Petra i Pavla djelotvornu provedbu novog ženidbenog postupka.

Dano u Rimu, pri Svetome Petru, 15. kolovoza, na blagdan Uznesenja Blažene Djevice Marije, godine 2015., treće godine moga Pontifikata.

Način postupanja u vođenju parnica ništavosti ženidbe

Treća opća izvanredna skupština Biskupske sinode održana u listopadu 2014. utvrdila je poteškoću vjernika u pristupu crkvenim sudovima. Budući da je biskup, poput dobrog Pastira, dužan ići ususret svojim vjernicima kojima je potrebna osobita pastoralna skrb, uz detaljne odredbe za primjenu ženidbenog postupka, činilo se prikladnim, pri čemu se podrazumijeva suradnja Petrovog nasljednika i biskupâ u širenju poznavanja zakona, ponuditi i neka sredstva kako bi rad sudova odgovarao zahtjevima vjernika, koji traže utvrđivanje istine o postojanju ili nepostojanju vêza njihove neuspjele ženidbe.

Čl. 1 – Eparhijski biskup, snagom odredbe kan. 192, § 1, je dužan u apostolskom duhu pratiti rastavljene ili razvedene ženidbene drugove, koji su zbog svoje životne situacije možda napustili vjersku praksu. On, dakle sa župnicima (usp. kan. 289, § 1) dijeli pastoralnu skrb za te vjernike u teškoćama.

Čl. 2 – Prethodna ili pastoralna istraga, koja unutar župskih ili eparhijskih struktura obuhvaća rastavljene ili razvedene vjernike koji dvoje o valjanosti svoje ženidbe ili su uvjereni u njenu ništavost, usmjerena je prema upoznavanju njihove situacije i prikupljanju korisnih elemenata za moguću provedbu redovitog ili skraćenog sudskog postupka. Ta će se istraga provoditi u okviru jedinstvenog eparhijskog ženidbenog pastoralara.

Čl. 3 – Provedba ove istrage povjerit će se osobama prikladnim po mišljenju mjesnog hijerarha, koje za to posjeduju odgovarajuće kompetencije koje i ne moraju biti isključivo kanonsko-pravne. To su u prvome redu vlastiti župnik ili župnik koji je ženidbene drugove pripremao za sklapanje ženidbe. Ova se savjetodavna zadaća može povjeriti i drugim klericima, posvećenim osobama ili laicima koje odobri mjesni hijerarh.

Jedna ili više biskupija zajedno, prema sadašnjem ustrojstvu, mogu ustanoviti stalno tijelo preko kojeg će se vršiti ova služba te mogu po potrebi sastaviti *Vademecum (Priručnik)* koji će navesti osnovne elemente potrebne za prikladniju provedbu istrage.

Čl. 4 – Pastoralna istraga prikuplja podatke korisne za eventualno pokretanje parnice od strane ženidbenih drugova ili njihova zastupnika pred mjerodavnim sudom. U istrazi valja istražiti jesu li stranke suglasne u traženju ništavosti.

Čl. 5 – Pošto se prikupe svi elementi, ako to stvar zahtijeva, istraga se zaključuje tužbom, koju treba podnijeti mjerodavnom sudu.

Čl. 6 – Budući da se Zakonik kanona istočnih Crkava mora primjenjivati u svakom pogledu, uz poštivanje posebnih odredaba, i na ženidbene postupke, imajući na umu kan. 1377, § 3, ovim se pravilima ne želi podrobno opisati postupak u cjelini, već se prije svega želi rasvijetliti glavne zakonodavne novine i dopuniti ih, tamo gdje je potrebno.

1.º Mjerodavno sudište i sudovi

Čl. 7 – § 1. Naslovi mjerodavnosti o kojima se govori u kan. 1358 su istovrijedni, uz poštovanje koliko je moguće načela blizine suca i stranaka.

§ 2. Suradnjom sudova pak, sukladno kan. 1071, treba osigurati da svatko, bilo stranka ili svjedok, može sudjelovati u postupku uz najmanji trošak.

Čl. 8 – § 1. U eparhijama koje nemaju vlastiti sud, biskup neka se što prije pobrine za izobrazbu, pa makar i putem tečajeva trajnog i stalnog obrazovanja, koje u zajedničkoj namjeri promiču eparhije ili skupine eparhija i Sveta Stolica, osobâ koje će moći surađivati na sudu na rješavanju ženidbenih parnica.

§ 2. Biskup može odstupiti iz suda osnovanog za više eparhija prema odredbi kan. 1067, § 1.

2.° Pravo pobijanja ženidbe

Čl. 9 – Ako ženidbeni drug umre tijekom postupka, prije zaključenja parnice, obustavlja se tijek parnice dok drugi ženidbeni drug ili onaj koga bi se to ticalo ne zatraži njezin nastavak; u tom slučaju zakoniti interes treba dokazati.

3.° Pokretanje i istraživanje parnice

Čl. 10 – Sudac može dopustiti usmeni zahtjev kad god je stranka spriječena podnijeti tužbu: ipak u tom slučaju neka naloži da bilježnik napismeno sastavi spis koji se treba pročitati stranci i koji ona mora potvrditi, a koji zamjenjuje pisanu tužbu stranke sa svim pravnim učincima.

Čl. 11 – § 1. Tužba se podnosi eparhijskom sudu ili sudu osnovanom za više eparhija, koji je odabran prema odredbi kan. 1359, § 2.

§ 2. Smatra se da se ne protivi tužbi tužena stranka koja se prepusti pravednosti suda ili koja, nakon što je po drugi put propisno pozvana, ne odgovori.

4.° Presuda, njezino pobijanje i izvršenje

Čl. 12 – Za moralnu sigurnost koju pravo zahtijeva nije dovoljna veoma velika važnost dokaza i pokazatelja, nego se zahtijeva da bude isključena svaka utemeljena i razborita dvojba o zabludi, pravnoj i činjeničnoj, iako se ne isključuje sama mogućnost protivnog.

Čl. 13 – Ako stranka izričito izjavi da odbija bilo kakve obavijesti o parnici, smatra se da se odrekla mogućnosti primiti primjerak presuda. U tom slučaju može joj se priopćiti samo odredbeni dio presude.

5.° Skraćeni ženidbeni postupak pred biskupom

Čl. 14 – § 1. Od okolnosti koje mogu dopustiti vođenje parnice ništavosti ženidbe u skraćenom obliku postupka prema odredbama kann. 1369-1373, navode se primjerice: nepostojanje vjere koje može proizvesti hinjenu privolu ili zabludu koja određuje volju, kratkoća bračnog suživota, pobačaj učinjen radi sprječavanja rađanja potomstva, ustrajno održavanje izvanbračne veze u vrijeme ili neposredno nakon vjenčanja, zlonamjerno tajenje neplodnosti ili teške zarazne bolesti ili postojanja djece rođene iz prethodne veze ili zatvorske kazne, razlog sklapanja ženidbe koji je potpuno stran bračnome životu ili ženidba sklopljena zbog nepredviđene trudnoće, fizičko nasilje radi iznude privole, nesposobnost služiti se razumom dokazana medicinskom dokumentacijom, itd.

§ 2. Među ispravama koje podupiru tužbu su svi oni medicinski dokumenti koji otklanjaju svaku potrebu provedbe službenog vještačenja.

Čl. 15 – Ako je podnesena tužba radi pokretanja redovitog postupka, ali sudski vikar smatra da se parnica može voditi skraćenim postupkom, on će prilikom priopćenja tužbe prema odredbi kan. 1362, § 1, pozvati stranku koja nije potpisala tužbu da sudu priopći namjerava li pridružiti se predanoj tužbi i sudjelovati u postupku. Kada god to bude potrebno,

on neka stranku ili stranke koje su potpisale tužbu pozove da čim prije dopune tužbu prema odredbi kan. 1370.

Čl. 16 – Sudski vikar može sebe osobno imenovati istražiteljem; ipak, ako je to moguće, treba imenovati istražitelja iz eparhije iz koje parnica potječe.

Čl. 17 – Prilikom poziva na sud prema kan. 1371, strankama treba priopćiti da, ako ih već nisu priložile tužbi, mogu podnijeti najmanje tri dana prije ispitivanja, pitanja koja žele da se prilikom preslušanja postave strankama ili svjedocima.

Čl. 18 – § 1. Stranke i njihovi odvjetnici mogu nazočiti preslušanju druge stranke i svjedoka, osim ako istražitelj ne smatra da zbog okolnosti stvari ili osoba treba postupiti drugačije.

§ 2. Bilježnik je dužan sastaviti zapisnik s odgovorima stranaka i svjedoka, ali u sažetom obliku i samo obzirom na ono što se odnosi na bit sporne ženidbe.

Čl. 19 – Ako se parnica vodi na sudu osnovanom za više eparhija, presudu izriče biskup mjesta na temelju kojeg je utvrđena mjerodavnost prema odredbi kan. 1358. Ako ih pak ima više, tada treba, ukoliko je moguće, primijeniti načelo blizine između stranaka i suca.

Čl. 20 – § 1. Eparhijski biskup prema svom razboritom sudu neka odredi način izricanja presude.

§ 2. U presudi, koju u svakom slučaju mora potpisati biskup zajedno s bilježnikom, moraju se ukratko i sustavno obrazložiti razlozi odluke. Presuda se redovnim putem mora dostaviti strankama u roku od mjesec dana od dana odluke.

6.° Postupak na temelju isprave

Čl. 21 – Mjerodavni eparhijski biskup i sudski vikar se određuju sukladno odredbi kan. 1358.